

УДК 34.01
DOI 10.33244/2521-1196.15.2019.72-80

С. В. Кудін,
к.ю.н., доцент
ORCID ID 0000-0003-1396-3212;
Ю. В. Шевченко,
здобувач третього (PhD) рівня
вищої освіти,
Університет ДФС України
ORCID ID 0000-0002-8357-6122

ОРГАНІЗАЦІЙНО-СТРУКТУРНА ПОБУДОВА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УСРР У 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ

Стаття присвячена з'ясуванню напрямів організаційно-структурної побудови правоохоронних органів УСРР у 20-х роках ХХ століття. У статті досліджено становлення і розвиток організації і структурної побудови правоохоронних органів, здійснено аналіз нормативної бази, яка забезпечувала організаційно-структурну побудову цих органів, визначено, що організація правоохоронних органів переслідувала мету перетворення їх у засіб встановлення тоталітарного режиму в державі.

Ключові слова: правоохоронні органи УСРР, організаційно-структурна побудова, юстиція, судова система, тоталітарний режим.

С. В. Кудін, Ю. В. Шевченко. Организационно-структурное построение правоохранительных органов УССР в 20-х годах XX века

Статья посвящена выяснению направлений организационно-структурного построения правоохранительных органов УССР в 20-х годах XX века. В статье исследовано становление и развитие организации и структурного построения правоохранительных органов, осуществлен анализ нормативной базы, которая обеспечивала организационно-структурное построение этих органов, определено, что организация правоохранительных органов преследовала цель превращения их в средство установления тоталитарного режима в государстве.

Ключевые слова: правоохранительные органы УССР, организационно-структурное построение, юстиция, судебная система, тоталитарный режим.

Метою статті є з'ясування напрямів організаційно-структурної побудови правоохоронних органів УСРР у 20-х роках ХХ століття.

Постановка проблеми. Правоохоронні органи являють собою не тільки один з важливих елементів механізму держави, але й є частиною правової реальності, а в історичному контексті – історично-правової реальності [1, с. 113]. У період перманентних реформ правоохоронної системи, які відбуваються у сучасній Україні, важливо звернути увагу до тих перетворень, що відбувалися в УСРР у 20-х роках ХХ ст. Адже такий досвід є

важливий з порівняльної оцінки здобутків та упущень у сфері організаційно-структурної побудови тих державних органів, які мають забезпечувати права і свободи людини та громадянина у сучасній Україні. А це, у свою чергу, означає, що у будь-якій ситуації внутрішнього чи зовнішнього характеру права людини і громадянина є непорушними та пріоритетними в умовах забезпечення національної безпеки України [2, с. 47], що держава є лише службовим інструментом у руках суспільства і потребує втілення в життя конституційного положення щодо місця та ролі людини в суспільстві, її захист як найвищої соціальної цінності [3, с. 14].

Аналіз останніх публікацій. До цієї тематики звертались такі науковці, як І. Точка, С. Г. Кара-Мурза, В. С. Кульчицький, О. Юрченко, В. М. Чисніков, М. О. Скрипник, В. В. Молдован, О. К. Міхеєва, Н. В. Кожевников та ін. Проте поза увагою залишились питання комплексного осмислення напрямів організаційно-структурної побудови правоохоронних органів УСРР у 20-х роках ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конституція СРСР 1924 року не містила положень, які б регламентували повноваження союзних центральних органів державної влади щодо змін адміністративно-територіального поділу союзних республік, і до предмета відання верховних органів влади СРСР за Конституцією 1924 року п. «б» ст. 1 глави 1 розділу 2 відносив лише «врегулювання питань про зміни кордонів між радянськими республіками» [4, с. 103]. Проте, відповідно до постанови ІХ Всеукраїнського з'їзду Рад, Президія ВУЦВК рішенням 3 червня 1925 року скасувала губернії як адміністративно-територіальні одиниці. Серед істотних доповнень було віднесення до завдань місцевих органів влади обов'язку забезпечення в межах довіреної їм території «революційної» законності, охорони порядку й громадської безпеки. Конституцією закріплювався НКВС 1925 року в УСРР, останній із союзних республік, як і скрізь у СРСР, була встановлена триступенева система адміністративно-територіального поділу.

Замість дев'яти губерній, 102 повітів, 1 989 волостей, 15 696 сільрад, що існували до початку реформи, наприкінці 1925 року в УСРР було утворено 41 округ, 680 районів, 10 314 сільрад. У зв'язку зі скасуванням губерній ВУЦВК і РНК УСРР 17 березня 1926 року ухвалили рішення про ліквідацію губвиконкомів [5, с. 226]. Перехід від чотириступеневої (губернія – повіт – волость – село) до триступеневої системи управління (округ – район – село) поряд з іншими заходами виконав важливу роль у деякому спрощенні, перебудові та вдосконаленні державного апарату [6, с. 212]. Але процес переходу від чотириступеневої до триступеневої адміністративно-територіальної системи управління тривав аж до початку 1929 року, що, в свою чергу, ускладнювало функціонування правоохоронної системи УСРР, в тому числі й органів юстиції.

Від початку формування НКЮ УСРР (1920 рік) і, відповідно, до Положення про НКЮ, що визначало організацію та діяльність наркомату, завданнями НКЮ були: організація, інструктаж, загальний напрям і нагляд за діяльністю відділів юстиції, органів суду, слідства й звинувачення, комісій у справах неповнолітніх; нагляд за дотриманням та одноманітним застосуванням законів усіма судовими й слідчими органами УСРР і відповідністю їхньої діяльності принципам соціалістичної правосвідомості й загальної політики робітничо-селянського уряду: розробка та розгляд законопроектів, тлумачення законів, керівництво правотворчою діяльністю окремих відомств; кодифікація законодавства, публікація законодавчих актів і забезпечення відомств законодавчими матеріалами.

У червні 1922 року до складу НКЮ УСРР було включено новостворені органи прокуратури. Поряд з цим, починаючи від середини 1920-х років, відбувався процес звуження повноважень республіканських наркоматів і розширення компетенції загальносоюзних наркоматів. Зокрема, це стосувалося повноважень наркомату юстиції [7, с. 354]. До системи органів НКЮ УСРР у період другої половини 1920-х років належали: органи суду, прокуратури, слідства та дізнання, адвокатура й нотаріат.

В організаційному відношенні на народних комісарів юстиції союзних республік покладалося загальне керівництво, організація, ревізія та інструктаж усіх судових закладів цієї республіки, прокуратури, органів слідства, нотаріатів, судових виконавців, захисту тощо [8, с. 64]. НКЮ також опікувалося утвореними при комісаріаті бюро бухгалтерських експертиз і навчальних закладів.

Нарком здійснював нагляд за судовою практикою усіх судових органів УСРР. У разі необхідності він мав право опротестовувати й направляти через прокурорський нагляд до перегляду вироки й рішення судів у порядку, передбаченому республіканським законодавством. Нагляд за судовою політикою в конкретних справах здійснювали Верховний Суд УСРР, обласні народні суди й прокуратура [9, с. 59]. Упродовж середини й навіть другої половини 1920-х років продовжувався процес реформування та реорганізації основних підрозділів НКЮ: органів суду, прокуратури, слідства, адвокатури тощо.

Відповідно до Постанови ВУЦВК від 9 серпня 1922 року радянський суд як орган влади вважався лише технічно відособленим і незалежним. Політично й ідеологічно він розглядався як складова й невід'ємна частина радянської влади, повністю від неї залежна [10, с. 69, 232]. Але незадовільна робота судів уже в середині 1920-х років свідчила про потребу у реформуванні судової системи.

Згідно з Основами судоустрою СРСР і союзних республік від 1924 року народний суд було визнано основою судової системи. Суди першої інстанції повинні були діяти у складі постійного судді та двох чергових народних засідателів, а у разі розгляду справ у другій інстанції – у складі трьох постійних суддів. Також «Основами...» були закріплені такі принципи побудови судової системи: виборність суддів, колегіальний розгляд справ, здійснення правосуддя лише трудящими, гласність судового процесу тощо. Завдання радянського суду серед іншого вбачалися в такому: захист завоювань пролетарської революції, захист інтересів і прав трудящих та їх об'єднань, правове виховання трудящих тощо [11, с. 58]. Серед завдань радянського суду була кримінально-правова політика.

Упродовж 1920-х років відбувалося реформування судових органів. Згідно з «Положенням про судоустрій УСРР» від 16 грудня 1922 року, укладеним відповідно до «Положення про судоустрій РРФСР», усі судові органи революційного періоду скасовувались і створювалася єдина система судових установ, зокрема: а) народний суд (у складі постійного народного судді або постійного народного судді і двох народних засідателів); б) губернський (пізніше окружний, обласний) суд; в) Верховний суд УСРР.

«Положенням» також передбачалося, що для розгляду справ спеціальних категорій утворюються спеціальні суди: військові трибунали; особливі трудові сесії нарсудів – у справах про злочинні порушення законів про працю; земельні комісії – в земельних справах; арбітражні комісії – у справах про спори між державними організаціями щодо майнових прав. Вищезазначене «Положення» стало базою для наступних реформ суду. Згідно з ним народні судді районів округу обиралися окружними з'їздами рад, а в містах і селищах – пленумами міських і селищних рад. За новим «Положенням» окружний суд

складався з: 1) пленуму окружного суду; 2) цивільного відділу; 3) кримінального відділу; 4) надзвичайної сесії; 5) особливої сесії у справах про неспроможність кооперативних організацій.

Відповідно до прийнятих 1924 року Основ судоустрою СРСР і союзних республік судова система УСРР складалася з Верховного суду УСРР, губернських судів, народних судів, військових трибуналів, військових транспортних трибуналів. Упродовж другої половини 1920-х – початку 1930-х років в УСРР існували: народні суди (діяли у складі одного судді та двох народних засідателів; одного судді та шести народних засідателів) та з'їзди народних суддів (діяли у складі трьох суддів). Останні переглядали вироки народних судів [12, с. 25]. 1930 року були утворені залізничні місцеві суди, що перебували при відповідних загальних міжрайонних судах. Ці суди належали до системи судового управління, що здійснювалося НКЮ УСРР.

У зв'язку з переходом УСРР на окружний поділ постановою ВУЦВК від 27 березня 1925 року було внесено деякі зміни в судоустрій [13, с. 63]. Так, з метою наближення суду до населення в деяких округах були утворені окружні сесії губернських судів, а в тих округах, де сесії не утворювалися, призначалися з народних судів уповноважені губернського суду.

Губернські суди функціонували у складі трьох відділів: кримінального (із судовим і касаційним відділеннями, виїзними сесіями); цивільного (із судовим і касаційним відділеннями, виїзними сесіями та нотаріальним відділенням); адміністративно-господарського (секретаріат, господарча частина, судовий нагляд і фінансова частина). Територія губерній поділялася на райони, у кожному з яких утворювалися камери народного суду. На кожні дві камери народного суду призначався один народний слідчий та один судовий виконавець [14, с. 135].

6 липня 1925 року замість губернських судів та їхніх окружних сесій чи уповноважених в округах були утворені окружні суди, що діяли на тих самих підставах, що і звичайні губернські суди. При цьому загальна організація судів суттєво не змінилася.

23 жовтня 1925 року другою сесією IX скликання ВУЦВК було прийнято положення «Про судоустрій УСРР». Згідно з ним окружний суд діяв у складі: пленарного засідання, цивільного відділу, що мав цивільно-судове та цивільно-касаційне відділення, кримінального відділу, що складався також з двох відділень: судового та касаційного, а також дисциплінарної колегії. Для розгляду питань про направлення справ на надзвичайні сесії окружних судів були утворені розпорядчі наради, діючі у складі начальника окружного відділу ДПУ, голови РСІ та окружного прокурора (голова) [15, с. 148]. Надалі упродовж 1920-х років судова система активно видозмінювалася, трансформуючись від стихійного судочинства на основі пролетарської правосвідомості до чіткої структури судових органів, озброєних законом і обмежених стандартизованими процесуальними процедурами. Майже за всіма установами, підпорядкованими НКЮ, відбулося чітке розмежування функціональних обов'язків, що зрештою призвело до формування логічного конструкту правоохоронної системи, окремі ланки якої не дублювали функції одна одної.

Згідно з Положенням про судоустрій, що було прийнято постановою ВУЦВК і РНК від 11 вересня 1929 року, в УСРР зберігалася раніше встановлена судова система, – народний суд, окружний суд, верховний суд, головний суд Молдавської АРСР, – і надзвичайні сесії; залишалися ті ж спеціальні суди та їх функції. Як середня ланка, залишалися окружні суди з правами губернських судів, що мали у своєму складі надзвичайні сесії. Положення

ввело до складу окружних судів, крім існуючих там відділів, особливі сесії із справ за неспроможними кооперативними організаціями.

У складі Верховного суду республіки, згідно з Положенням, діяли президія, пленум, цивільно-касаційна колегія, кримінально-касаційна колегія з особливою касаційною присутністю зі справ надзвичайних сесій головного суду Молдавської АРСР й окружних судів, надзвичайна сесія Верховного суду. Для вирішення справ на місцях утворювалися відповідні виїзні сесії Верховного суду для розгляду окремих категорій цивільних і кримінальних справ. Як спеціальні, функціонували такі суди: арбітражні, судово-земельні, а також комісії у справах неповнолітніх правопорушників, трудові сесії народного суду, надзвичайні сесії, дисциплінарні суди, військові трибунали тощо.

Згідно з новим Положенням сітка народних судів в округах визначалася не наркоматом юстиції, а окружним виконавчим комітетом в окружних містах – міською Радою. Народні суди районів округи вибирали окружними з'їздами Рад, а в містах і селищах – пленумами міських і селищних Рад. Внесені були й деякі зміни в розділ про народних засідателів. Кожен народний засідателю повинен був виконувати свої обов'язки упродовж двох днів у році, а не шести, як було перед цим. Виключення допускалися лише у випадках, коли правила ведення судового процесу вимагали продовження строку повноважень засідателя.

За новим «Положенням», окружний суд складався з: 1) пленуму окружного суду; 2) цивільного відділу; 3) кримінального відділу; 4) надзвичайної сесії; 5) особливої сесії із справ за неспроможними кооперативними організаціями. Встановлювалося, що цивільний і кримінальний відділи мають функції першої та другої судових інстанцій. Для покращення роботи народних судів, звільнення їх від значної кількості дрібних справ, які не мали великого соціального значення, в другій половині 20-х років ХХ ст. починається формування громадських судів.

Ще в грудні 1928 року наркомом юстиції УСРР усім окружним судам і окружним прокуратурам було розіслано на загальне обговорення питання про товариські суди. Надсилаючи проєкт закону про товариські суди при сільських і селищних Радах та фабрично-заводських підприємствах і державних та громадських установах, народним комісаріатом юстиції УСРР пропонувалося широкое обговорення цього проєкту. 19 червня 1929 року ВУЦВК і РНК УСРР затвердили «Положення про товариські суди і гамівні камери», покликані розглядати на заводах, фабриках і в державних установах дрібні справи, що не мали важливого соціального значення. Товариські суди утворювалися на заводах і фабриках, у державних і громадських закладах. Списки цих судів складалися Народним комісаріатом юстиції УСРР за згодою Всеукраїнської ради профспілок, а їх організація покладалася на окружні суди. Товариський суд обирався загальними зборами робітників і службовців закладу чи підприємства строком на один рік. До компетенції товариського суду належали справи, які виникали між робітниками одного закладу чи підприємства щодо образи дією, словами, письмово чи в поширюваних (у тому числі публічно виставлених друкованих творах або зображеннях), наклепами тощо.

При сільських і селищних Радах організовувалися «мирові камери» для вирішення деяких кримінальних і цивільних справ. «Мирові камери» працювали у складі голови, його заступника та двох членів – засідателів. Голова та його заступник обиралися пленумом сільської чи селищної Ради строком на один рік, засідателі вибиралися на цей строк загальними зборами виборців відповідної сільської чи селищної Ради. При цьому після

прийняття Положення про судоустрій 1929 року суддею міг стати будь-який дієздатний громадянин УСРР, який досяг встановленого законом віку та був членом комуністичної партії.

Висновки. Таким чином, процес організаційно-структурного зміцнення правоохоронних органів УСРР упродовж 20-х років ХХ ст. відбувався у досить складних умовах. Насамперед це було пов'язано з існуючою тенденцією ігнорування права як «буржуазного» пережитку. Крім того, давалися взнаки несформованість правоохоронної системи в УСРР та тенденція до перетворення правоохоронних органів у засіб встановлення тоталітарного режиму в країні.

Основні напрями організаційно-структурної побудови правоохоронних органів УСРР залежали від адміністративно-територіального реформування. Зокрема, організація цих органів перебувала у прямій залежності від переходу від чотирьохступеневої до трьохступеневої системи управління. Відповідним чином відбувалась побудова тих органів, які були у складі НКЮ УСРР (органи суду, прокуратури, слідства та дізнання, адвокатура й нотаріат).

Упродовж 20-х років ХХ століття простежується тенденція до ускладнення структури правоохоронних органів. Особливо це помітно на прикладі судових органів. Судова система активно видозмінювалась, трансформуючись від стихійного судочинства на основі пролетарської правосвідомості до чіткої структури судових органів, озброєних законом і обмежених стандартизованими процесуальними процедурами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кудін С. В. Система правоохоронних органів України: порівняльно-історичний ракурс дослідження / С. В. Кудін // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми». – Харків, 2019. – С. 113–114.
2. Шевченко А. Є. Права людини у контексті національної безпеки України: історично-правовий вимір / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін // Соціологія права : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Права людини та національна безпека: рол органу конституційної юрисдикції». – 2019. – Спец. випуск. – С. 47–49.
3. Інтегративна концепція праворозуміння. Концепції держави і права: історико-теоретичний аналіз / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін та ін. ; за заг. ред. професора А. Є. Шевченка. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – С. 6–15.
4. Точка І. Здійснення адміністративно-територіальної реформи в УСРР у 1920–1930-ті рр. / І. Точка // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали ІХ регіональної науково-практичної конференції (13–14 лютого 2003 р.). – Львів, 2003. – С. 103–104.
5. Кара-Мурза С. Г. Советская цивилизация. От начала до Великой Победы / С. Г. Кара-Мурза. – Харьков : Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга» ; Белгород : ООО «Книжный Клуб «Клуб семейного досуга», 2007. – 640 с.
6. Кульчицький В. С. Історія держави та права України / В. С. Кульчицький, Б. Й. Тишик. – 2-е вид. перероб. і доп. – Київ : Атіка, 2006. – 352 с.
7. Юрченко О. Українсько-російські стосунки після 1917 р. в правному аспекті (з приводу десятиріччя смерті О. Юрченка) / О. Юрченко. – Мюнхен : УВУ, 1971. – 402 с.

8. Советская милиция: история и современность (1917–1987) / под ред. А. В. Власова. – Москва : Юрид. лит., 1987. – 336 с.
9. Чисніков В. М. Народний комісаріат юстиції УСРР. Юридична енциклопедія : в 6 т. / В. М. Чисніков ; редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – Київ : Укр. енцикл., 1998. – Т. 4 : Н–П. – 2002. – С. 58–60.
10. История донецкой милиции / В. С. Малышев, В. М. Бесчастный, Л. Д. Кириченко и др. – Донецк : Юрпресс, 2000. – 472 с.
11. Скрипник М. О. Перебудовними шляхами (проблема культурного будівництва національностей України) / М. О. Скрипник // Український історичний журнал. – 1989. – № 12. – С. 129–135.
12. Молдован В. В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН : навч. посіб. / В. В. Молдован. – Київ : Кондор, 2009. – 256 с.
13. Положення про судоустрій УСРР (16 грудня 1922 р.). Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. : у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка ; уклад. : В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький. – 2-е вид. перероб. і доп. – Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – Т. 2 : Лютий 1917 р. – С. 210–213.
14. Міхеєва О. К. Становлення та функціонування правоохоронних органів УСРР (1921–1928 рр.): історичні аспекти : монографія / О. К. Міхеєва. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2011. – 456 с.
15. Кожевников М. В. История советского суда / М. В. Кожевников, Д. С. Карев ; под ред. И. Т. Голякова. – Москва : Юридическое изд-во министерства юстиции СССР, 1948. – 376 с.

REFERENCES

1. Kudin, S. V. (2019), «The law enforcement system of Ukraine: a comparative historical perspective of the study» Zbirnyk materialiv mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Pravookhoronna funktsiya derzhavy : teoretyko-metodolohichni ta istoryko-pravovi problemy» [Compilation of Materials of the International Scientific and Practical Conference “Law Enforcement of the State: Theoretical, Methodological and Historical Legal Issues]. Kharkiv, pp. 113–114 [in Ukr.].
2. Shevchenko, A. Ye. & Kudin, S.V. (2019). «Human rights in the context of Ukraine’s national security: a historical and legal dimension» Materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Prava lyudyny ta natsionalna bezpeka : rol orhanu konstytutsiynoyi yurysdyktsiyi» [Materials of the International Scientific Conference on Human Rights and National Security: The Role of the Constitutional Jurisdiction Body]. pp. 47–49.
3. Shevchenko, A. Ye. & Kudin, S.V. et al. (2018), Intehratyvna kontseptsiya pravorozuminnya. Kontseptsiyi derzhavy i prava : istoryko-teoretychnyy analiz [Integrative legal thinking concept. Concepts of state and law: a historical and theoretical analysis], A. Ye. Shevchenko (Ed), TOV «Nilan-LTD», Vinnytsia.
4. Tochka, I. (2003), «Implementation of administrative-territorial reform in the Ukrainian SSR in 1920–1930». Problemy derzhavotvorennya i zakhystu prav lyudyny v Ukrayini : materialy IKH rehionalnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (13–14 lyutoho 2003 r.) [Problems of

State Formation and Protection of Human Rights in Ukraine: Proceedings of the IX Regional Scientific and Practical Conference (February 13–14, 2003)], Lviv, pp. 103–104.

5. Kara-Murza, S. G. (2007), *Sovetskaya tsivilizatsiya. Ot nachala do Velikoy Pobedy* [Soviet civilization. From the beginning to the Great Victory], Knizhnyy Klub «Klub Semeynogo Dosuga», Kharkiv, Belgorod.

6. Kul'chyts'kyu, V. S. & Tyshchuk, B. Y. (2006), *Istoriya derzhavy ta prava Ukrainy* [History of the State and Law of Ukraine], (2th ed.), Atika, Kiev.

7. Yurchenko, O. (1971), *Ukrayins'ko-rosiys'ki stosunky pislya 1917 r. v pravnomu aspekti (z pryvodu desyatyrichchya smerti O. Yurchenka)* [Ukrainian-Russian relations after 1917 in the legal aspect (concerning the decade of O. Yurchenko's death)], UVU, Munich.

8. Vlasova, A. V. (Ed.), (1987), *Советская милиция: история и современность (1917–1987)* [Soviet militia: history and modernity (1917–1987)], Yurid. lit., Moscow.

9. Chysnykov, V. M. (2002), *Narodnyy komisariat yustytitsiyi USRR. Yurydychna entsyklopediya* [People's Commissariat of Justice of the USSR. Legal Encyclopedia], Yu. S. Shemshuchenko et al. (Eds.), (Vol. 4), Kyiv: «Ukr. entsykl».

10. Malyshev, V. S. & Beschastnyy, V. M. & Kirichenko, L. D. et al. (2000), *Istoriya donetskoj militsii* [History of Donetsk militia], Yurpress, Donetsk.

11. Skrypnyk, M. O. (1989), «Perestroika ways (the problem of cultural construction of nationalities of Ukraine)», *Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal*, No 12, pp. 129–135.

12. Moldovan, V. V. (2009), *Sudoustriy: Ukrayina, Velyka Brytaniya, Rosiyska Federatsiya, SSHA, FRN, Frantsiya. Sudovi orhany OON* [Judiciary: Ukraine, United Kingdom, Russian Federation, USA, Germany, France. United Nations Judiciary], Kondor, Kyiv.

13. Honcharenko, V. D. & Rohozhyn, A. Y. & Svyatots'kyu, O. D. (2000), *Polozhennya pro sudoustriy USRR (16 hrudnya 1922 r.). Khrestomatiya z istoriyi derzhavy i prava Ukrainy* [Regulation on the Judicial System of the UCRC (December 16, 1922). Readings on State History and Law of Ukraine], V. D. Honcharenko (Ed.), (2th ed.), (Vol. 2), Vydavnychyy Dim «In Yure», Kyiv.

14. Mikhyeyeva, O. K. (2011), *Stanovlennya ta funktsionuvannya pravookhoronnykh orhaniv USRR (1921–1928 rr.): istorychni aspekty* [Formation and Functioning of Law Enforcement Bodies of the USSR (1921–1928): Historical Aspects], Skhidnyy vydavnychyy dim, Donetsk.

15. Kozhevnikov, M. V. & Karev, D. S. (1948), *Istoriya sovetskogo suda* [History of the Soviet court], I. T. Golyakova (Ed), Yuridicheskoye izd-vo ministerstva yustitsii SSSR, Moscow.

S. V. Kydin, Ju. V. Shevchenko. Organizational and structural structure of law enforcement agencies of the Ukrainian SSR in the 20th years

The article is devoted to the clarification of organizational and structural construction of law enforcement agencies of the Ukrainian SSR in the 20th century. It was noted that the main directions of organizational and structural construction of law enforcement agencies of the Ukrainian SSR depended on administrative and territorial reform, which was carried out in the Ukrainian SSR in the 20th years. It is justified that the organization of law enforcement agencies was directly dependent on the transition from a four-stage to a three-stage management system in the State.

Accordingly, those bodies that were part of the People's Commissariat of Justice of the Ukrainian SSR (bodies of the court, prosecutor's office, investigation and inquiry, bar and notary) were built. It was noted that the process of transition from a four-stage to a three-stage

administrative-territorial management system continued until the beginning of 1929, which in turn hampered the functioning of the law enforcement system of the Ukrainian SSR, including the judiciary.

It has been established that during the middle and even the second half of the 1920s the process of reform and reorganization of the main divisions of the People's Commissariat of Justice continued: the organs of the court, the prosecutor's office, the investigation, the bar, etc.

It has been established that the process of organizational and structural strengthening of law enforcement agencies of the Ukrainian SSR during the 1920s took place in rather difficult conditions. Above all, this was due to the current tendency to ignore law as a «bourgeois» relic, which was replaced by political expediency and «revolutionary» legality.

It has been found that during the 1980s there has been a tendency to complicate the structure of law enforcement agencies. This is particularly evident in the case of the judiciary. It is justified that the judicial system has been actively modified, transforming from spontaneous proceedings on the basis of proletarian legal awareness into a clear structure of judicial bodies armed by law and limited by standardized procedural procedures. It was noted that in almost all institutions subordinate to the People's Commissariat of Justice, there was a clear delineation of functional responsibilities, which eventually led to the formation of a logical structure of the law enforcement system, the separate links of which did not duplicate the functions of each other.

It has been established that in the 1920s there is a process of development of special courts: arbitration, judicial and land, as well as commissions for juvenile offenders, labour sessions of the People's Court, emergency sessions, disciplinary courts, military tribunals.

Key words: *law enforcement agencies of the Ukrainian SSR, organizational and structural structure, justice, judicial system, totalitarian regime.*

Стаття надійшла до редакції 11 листопада 2019 року